

Høringssvar til forskrift om Rammeplan for grunnskolelærerutdanning for 1.–7. trinn og 5.-10.trinn

Bakgrunn og avgrensning for senterets kommentarer og endringsforslag

Med utgangspunkt i vårt mandat har Senter for IKT i utdanningen (heretter omtalt som "senteret") gjort en vurdering av hvorvidt forslaget til ny rammeplan ivaretar profesjonsfaglig digital kompetanse på en tilfredsstillende måte i ny lærerutdanning. Våre kommentarer tar utgangspunkt i hvordan digitalisering av samfunn og utdanningssektoren påvirker lærerrollen, og spesielt at elevers digitale ferdigheter er en viktig forutsetning for videre læring og for aktiv deltakelse i et arbeids- og samfunnsliv i stadig endring.

Ny teknologi bidrar til å endre kunnskapsbegrepet, og hvordan kunnskapsutvikling endres eller tilpasses digitale omgivelser og praksiser. Lærerutdanning må speile de utfordringene barn og unge møter i dagens og morgendagens samfunn, ikke minst sett i lys av hvordan utviklingen i digital kommunikasjonsteknologi har endret sosiale omgangsformer samt betingelser for læring. Følgegruppen for lærerutdanningsreformen påpekte i sin avsluttende rapport i 2015¹ at digitale ferdigheter som grunnleggende ferdighet generelt var dårlig ivaretatt i utdanningene og at det på dette området var utfordringer både knyttet til utstyrssituasjon og kompetansen til faglærerne.

Hovedfokuset i vårt innspill er knyttet til didaktiske aspekter av profesjonsfaglig digital kompetanse. Profesjonsfaglig digital kompetanse flytter fokus fra instrumentelle tilnærminger til bruk av IKT til relevante yrkesspesifikke kompetanser. Videre knytter profesjonsfaglig digital kompetanse an til en utvidet forståelse av didaktikk – hvor både muligheter og utfordringer med IKT utfordrer den tradisjonelle tilnærmingen til didaktikken.

Norgesuniversitetets Digital tilstand 2014² påpeker at "teknologibruken både bør kobles tettere til læringsmål og arbeidskrav i fagene, og kvalitetsvurderinger av

¹ Følgegruppa for lærerutdanningsreforma (2015), Rapport nr 5, 2015 (Munthe m.fl)

² Norgesuniversitetet (2015) Digital tilstand 2014 <https://norgesuniversitetet.no/digitaltilstand>

undervisningen som gis, i større grad bør knyttes til læringsutbyttebeskrivelser". Ludvigsen-utvalget³ påpekte på sin side at "Teknologiutviklingen fører til endringer i alle fag. Samtidig er det deler av digital kompetanse som ikke er knyttet til et bestemt fag, for eksempel det å lære generelle sider ved bruk av datamaskiner som verktøy. En konsekvens av dette kan være uklarheter i skolehverdagen om hvilke fag som skal ta ansvar for elevenes læring og utvikling av grunnleggende «operasjonelle» digitale ferdigheter." Digital tilstand 2014 adresserte en avstand mellom nasjonale føringer på den ene side, og den enkelte lærers evner, ferdigheter og preferanser til bruk av teknologi på den andre siden. Videre viser også denne undersøkelsen manglende forankring i lærestedenes fagplaner. Dette er funn og vurderinger vi har tatt med oss i vår vurdering av forslag til rammeplan.

Senterets overordnede kommentar til forskriften

Lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse

Profesjonsfaglig digital kompetanse er en betegnelse for lærerens kunnskap, ferdigheter og kompetanse til å utnytte digitale verktøy, medier og ressurser på en hensiktsmessig måte i sin yrkesutøvelse. Begrepet profesjonsfaglig digital kompetanse har for lærerstudenter en dobbel dimensjon; å utvikle profesjonsfaglig digital kompetanse som grunnlag for *egen* kompetanseutvikling og yrkesutøvelse, som da også innebærer å kunne anvende den i pedagogisk arbeid for å videreutvikle *barn og unges digitale kompetanse*. Senteret mener denne kompetansen må sees fagovergripende med hensyn til ulike fag- og kompetanseområder læreren må beherske.

Didaktisk og metodisk bruk av digitale verktøy er mer aktuelt enn noen gang sett opp mot utfordringer i skolen knyttet til blant annet klasseledelse og å sikre en kvalitativt god bruk av IKT for å fremme læring. Å inneha gode didaktiske kunnskaper i det 21. århundre innebærer også å holde seg oppdatert på forskning om hva, hvordan og hvorfor en skal bruke nye metoder, og bruk av digitale verktøy i læringsarbeidet. Senteret vil trekke frem at profesjonsfaglig digital kompetanse også betyr å ha kompetanse til å se hvordan teknologien påvirker og gir muligheter for utviklingen av fagdidaktikk. Ulike kompetanseområder av lærerens profesjonsfaglig digital kompetanse må integreres i ulike emner på fagenes egne premisser. Senteret vil spesielt understreke betydningen av å ivareta den fagdidaktiske dimensjonen, og at dette i særdeleshet må fanges opp i de enkelte skolefagene.

Senteret støtter opp om en rammeplan som legger grunnlaget for at lærere skal kunne benytte og integrere IKT i undervisning på en måte som fremmer motivasjon og læring. I en tid preget av store endringer trenger vi lærer som er trygge i å bruke teknologi på en måte som bidrar til å utvikle blant annet nye læringsmetoder i fag og på tvers av fag. Utdanningssektoren trenger en solid kunnskapsbase i

³ Kunnskapsdepartementet (2015) *Fremtidens skole* (NOU 2015:8)

skjæringspunktet mellom undervisning, læring og teknologi. Vi forventer at en utvidelse av lærerutdanningen til masterutdanning vil bidra positivt til å utvikle en slik kunnskapsbase.

Senteret mener at forslaget til rammeplan gjennom ulike læringsutbyttebeskrivelser på en god måte legger til rette for at kandidatene gjennom studieløpet skal få tilegne seg profesjonsfaglig digital kompetanse. Vi mener at utvikling av lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse må være en integrert del av grunnskolelærerutdanningene, og at den bidrar til å gjøre utdanningene mer profesjonsrettet. Det må også være en tydelig progresjon i utviklingen av denne kompetansen gjennom studieløpet. Profesjonsfaglig digital kompetanse blir enda mer sentral for framtidens lærerrolle, og det er allerede i dag en nødvendighet for å realisere forpliktelsene i læreplanverket Kunnskapsløftet samt målsetninger i strategien Lærerløftet. Kvalifikasjonsrammeverket⁴ skal ligge til grunn for rammeplanen, og vi vil i vårt innspill derfor forutsette at studentene har oppøvd grunnleggende digitale ferdigheter fra videregående opplæring. Vi forventer videre at kandidatene etter fullført utdanning skal ha en profesjonsfaglig digital kompetanse på et nivå som også innebærer avansert bruk av digitale verktøy.

Forskriftens læringsutbyttebeskrivelser har i sin natur en generell utforming. Senteret mener det derfor er nødvendig, *men ikke tilstrekkelig*, at profesjonsfaglig digital kompetanse nevnes eksplisitt i forskriften. Senteret vil understreke at det for et sammensatt og flerfaglig kompetanseområde som profesjonsfaglig digital kompetanse er, vil det være avgjørende at det gjennom merknader og i de nasjonale retningslinjene utdypes i nærmere detalj hva dette omfatter.

Kommentar og endringsforslag til ulike paragrafer i forskriften

§2 Læringsutbytte

Senteret har kommentarer og endringsforslag til følgende læringsutbyttebeskrivelser under *Ferdigheter*.

1.–7. trinn og 5.-10. trinn

"Kandidatene innehar avanserte digitale ferdigheter og kan bruke relevante digitale verktøy og ressurser for å tilpasse opplæringen i alle fag, kan vurdere og utnytte teknologi- og medieutvikling og veilede barn i deres digitale hverdag".

⁴ Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) (2011)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e579f913fa1d45c2bf2219afc726670b/nkr.pdf>

Kommentar: Senteret er fornøyd med at rammeplanen her kobler sammen det digitale med det metodiske. Denne læringsutbyttebeskrivelsen dekker etter vår mening ganske godt den tosidige egenskapen av profesjonsfaglig digital kompetanse; å utvikle egen profesjonsfaglig digital kompetanse og å anvende den i pedagogisk arbeid med barn for å videreutvikle deres digitale ferdigheter og kompetanser.

1.–7. trinn og 5.-10. trinn

“Kandidaten kan på faglig grunnlag ta ansvar for å utvikle og lede inkluderende, kreative, trygge og helsefremmende læringsmiljøer der opplæringen tilpasses ulike elevers behov og fører til gode faglige, sosiale og estetiske læringsprosesser”

Kommentar:

Senteret ser positivt på at rammeplanen følger opp Djupedal-utvalget⁵ ved at studentene skal lære å utvikle og lede en inkluderende trygg og helsefremmende læringsmiljø på faglig grunnlag. Utvalget gikk noe lenger og sa at studenten skal kunne legge til rette for et trygt psykososialt skolemiljø og kunne forebygge og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering. Det ble påpekt at kompetanse i hvordan lærerne skal forebygge og håndtere digital mobbing, må tydeliggjøres i alle lærerutdanningene. Digital mobbing er mer krevende da dette foregår i skjul og anonymt på flere plattformer. Dette er annerledes enn tradisjonell mobbing og krever forståelse for elevenes digitale verden, av de digitale arenaene og teknikkens muligheter. Læringsplakaten trekker frem stimulering av elevenes personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse. Med bakgrunn i dette støtter senteret utvalgets ønske om å tydeliggjøre kravene i læreplanverket for å styrke elevenes digitale kompetanse, her under digital dømmekraft.

Endringsforslag:

*“Kandidaten kan på faglig grunnlag ta ansvar for å utvikle og lede inkluderende, kreative, trygge og helsefremmende **fysiske og digitale** læringsmiljøer der opplæringen tilpasses ulike elevers behov og fører til gode faglige, sosiale og estetiske læringsprosesser”*

Senteret har kommentarer og endringsforslag til følgende læringsutbyttebeskrivelser under *Generell kompetanse*:

1.–7. trinn og 5.-10. Trinn

“Kandidaten innehar endrings- og utviklingskompetanse og kan anvende sine kunnskaper, ferdigheter og profesjonsfaglige digitale kompetanse til å gjennomføre avanserte lærerfaglige arbeidsoppgaver og prosjekter til beste for elevers utvikling og læring og i møte med framtidens skole”.

⁵ Kunnskapsdepartementet (2015) *Å høre til* (NOU 2015:2)

Kommentar:

Senteret mener denne læringsutbyttebeskrivelsen som omhandler både profesjonsfaglig digital kompetanse og endrings- og utviklingskompetanse er viktig og godt formulert. Dette er kompetanser som vil være særlig sentrale i framtidens lærerrolle, hvor det vil legges stor vekt på kontinuerlig kompetanseutvikling. Dette understøtter også sammenhengen mellom profesjonsfaglig digital kompetanse og didaktikk som vi innledningsvis var inne på. Det er avgjørende at studentene får oppøve ferdigheter og kunnskaper i autentiske omgivelser både på lærestedet og i praksis. Dette må også sees i sammenheng med vår kommentar om praksis til §3 *Innhold og struktur*.

§3 Innhold og struktur

Senteret vil under denne paragrafen spesielt knytte en kommentar til forskriftens omtale under Praksis, hvor det påpekes at praksisopplæringen skal bidra til at studentene utvikler evnen til å reflektere over og utvikle egen profesjonsutøvelse. Vi ser dette også i sammenheng med og til omtalen av *profesjonsfaget*, 1.-7.trinn og 5.-10.trinn: *"Profesjonsfaget skal være praksisrelevant og bidra til at studentene utvikler en læreridentitet for en inkluderende skole. Faget omfatter felles læringsutbytte som alle kandidatene skal ha. Pedagogikk og didaktikk inngår i profesjonsfaget."*

Kommentar:

Senteret støtter presiseringen om at profesjonsfaget skal være praksisrelevant. Pedagogikk og didaktikk har en digital dimensjon, og det er her særs viktig å få til praktiske øvelser med digitale metoder og verktøy. Med tilgang til teknologiske verktøy og ulike medier har lærerne i dag en helt ny verktøykasse og metodesett å benytte seg av for å utvikle gode læringsmiljøer. Senteret mener derfor det er viktig at studentene får mulighet til å trene på didaktisk bruk av digitale metoder og verktøy både i autentiske omgivelser gjennom praksisperiodene, men også øve og utforske disse i støttende omgivelser på lærestedet. Senteret mener også at det eksplisitt i forskriften eller sekundært i merknad bør kommenteres at det forutsettes at fysiske og organisatoriske rammebetingelser for dette er på plass, eksempelvis som ulike rammer for ferdighetstrening er spesifisert i rammeplanen for sykepleierutdanning.

§4 Programplan og nasjonale retningslinjer

1.-7.trinn og 5.-10. trinn: *"Programplanen skal også beskrive hvordan internasjonalisering innarbeides, og hvordan arbeid med fagovergripende temaer ivaretas i oppbyggingen av programmet. Dette gjelder blant annet arbeid med begynneropplæring, tilpasset opplæring, grunnleggende ferdigheter og kompetanser, bruk av IKT i arbeid med fag, samiske emner, det flerkulturelle og flerspråklige aspektet, profesjonsetikk og kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge."*

Kommentar:

Med henvisning til være innledende kommentarer vil senteret understreke viktigheten av at det i lokale programplaner skal beskrives hvordan de grunnleggende ferdigheter skal ivaretas i studieprogrammet. Likledes deler vi også oppfatningen av at det er viktig å presisere hvordan IKT skal knyttes til arbeid med fagene. Vi mener imidlertid ordlyden her bør endres for å understreke at dette innebærer mer enn verktøyferdigheter knyttet til enkelte skolefag. Didaktisk og metodisk bruk av digitale verktøy er viktig også for tilpasset opplæring. Læringsplakaten trekker frem tilpasset opplæring og egenutvikling, og dette betyr mange sammenhenger bruk av digitale applikasjoner og verktøy. Senteret mener at mange elementer i profesjonsfaglig digital kompetanse tilhører profesjonsfaget, og da spesielt knyttet til didaktikken.

Endringsforslag:

“Dette gjelder blant annet arbeid med tilpasset opplæring, grunnleggende ferdigheter og kompetanser, ***didaktisk bruk av digitale teknologier*** i fag, samiske emner, det flerkulturelle og flerspråklige aspektet, profesjonsetikk og kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge.”

Avslutningsvis mener vi at rammeplanen bør sikre at studentene både gjennom arbeidskrav og eksamener må vise til at de har fått utviklet ulike dimensjoner av sin profesjonsfaglige digitale kompetanse. Dette bør blant annet gjenspeiles i kriteriene i FoU-oppgaven og masteroppgaven.